ސަނާބިލް-2

މުސްލިމް އަންހެނުންގެ

ހެދުން

آدم نسيم

١٩٩٩م - ١٤٢٠هـ

ސަނާބިލް-2

މުސްލިމް އަންހެނުންގެ

ހެދުން

آدم نسيم

1999މ - ١٤٢٠ހ

بسم الله الرحمن الرحيم

މިނިސްޓްރީ އޮފް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ.

ޤާރީވެރިކަމުގެ ކާޑު

ޤާރީގެ ނަން: ވަސީލާ އަބްދުއްރަޙްމާނު ...

ޤާރީގެ ދަރަޖަ ނަންބަރު: _

ޤާރީގެ އަސްލު ރަށާއި އެޑްރެސް: އަރުކަރީ ގޯޅި ... / ...

ޤާރީގެ އަސްލު ޤައުމު: ދިވެހި ބަސް

ޤާރީގެ ކިޔަވައިދިނުމުގެ ތަޖުރިބާ: 1999

ވަނަ ... ނަމަވެސް:

މި ކާޑު ދޫކޮށްފީމެވެ.
14 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1430
11 ޖޫން 2009

ނަންބަރު: D2-142/2009/02

އަބްދުލްމަޖީދު އަބްދުލްބާރީ
މިނިސްޓަރު

މިނިސްޓްރީ އޮފް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلَّهِ وَكَفَى وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَيْرِخَلْقِهِ الْمُصْطَفَى وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَهْلِ الصِّدْقِ وَالْوَفَاءِ.

﴿ وَٱلۡعَصۡرِ ۝١ إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لَفِي خُسۡرٍ ۝٢ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلۡحَقِّ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلصَّبۡرِ ۝٣ ﴾

"(1) ޒަމާން ޤަސަމްކުރައްވާފައެވެ. (2) ހަމަކަށަވަރުން އިންސާނާ ވަނީ ގެއްލުމެއްގައި ކަން ކަށަވަރެވެ. (3) އީމާންވެ ހެޔޮ ޢަމަލުކުރާ، އެކަކު އަނެކަކަށް ޙައްޤަށް وصية ކޮށް، އެކަކު އަނެކަކަށް ކެތްތެރިވުމަށް وصية ކުރާ މީހުން ފިޔަވައެވެ."

ދިރިހުރި ވަންތަ الله އަށް إيمان ވެ، ހެޔޮ عمل ކޮށް، އެކަކު އަނެކަކަށް ޙައްޤަށް ވަސިއްޔަތްކޮށް، އެކަކު އަނެކަކަށް ކެތްތެރިވުމަށް ވަސިއްޔަތްކުރާ މީހުން ދެނުވީ ތެންމިބި އިންސާނުންވަނީ ގެއްލުމާއި ހަލާކުގައި ކަން އެކަލާނގެ އަންގަވާފައި ވާއިރު، ކޮންމެ އިންސާނަކުވެސް މިކަލާމުގެ ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް، ގެއްލުމާއި ހަލާކުން ސަލާމަތްވާގޮތަށް ދިރިއުޅުމުގެ ހުރިހާކަމެއް ހަމަޖެއްސުމަކީ އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް ހެޔޮއެދުން މީހާއަށް އޮތް ކަމުގެކެވެ. ދިރިހުރިވަންތަ الله، އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ޖެއްސަވާފައިވާ تكليف ތަކަށް ބަލާއިރު، އެ تكليف ތަކީ، ކޮންމެ މީހެއްގެވެސް ކުޅަދާނަކަމުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަންތައްތަކެވެ. މާތްވެގެންވާ إسلام دين އަކީ، ދުއިޔަސޭރަ ދީނޭ ބޭނުންވާބަޔަކުގެ ގާނަކީ އެއީއެވެ. ނަމަވެސް އެއީ އެމީހަކު ބޭނުންގޮތަކަށް، އެމީހަކަށް ދުއިޔަސޭރާ ގޮތަކަށް دين ގެ حكم ތައް ބަދަލުކުރުމުގެ ހުއްދަ ލިބިގެންވާ ވާރަކެއް ނޫނެވެ. ޒަމާނާ އެއްގޮތަށް ނުވަތަ އަމިއްލަ އެދުމާއެއްގޮތަށް دين ގެ حكم ތައް ބަދަލުކުރުމަކީ مرتدٌ ވެ ދީނުންބޭރުވާ ކަމެކެވެ. دين ގެ حكم ތައް ކަނޑައެޅިފައިވަނީ

ޒުވާނާ ޖަމާޢަތްތަކުގައި، ޒުވާނާ ތަރުބިއްޔަތުގައި އެއަށް عمل ކުރުވާ

ގޮތަށެވެ. ވީމާ، ތަރުބިއްޔަތުގައި، ނުވަތަ އެކުރިކާގައި، ނުވަތަ

ދެކޮޅުވެރިކަމާއި ނުވަތަ އެނޫން ތަރުބިއްޔަތުގައި ވިސްނުމާއި އެކުލަވާލުން

إسلام دينއާ އެއްގޮތަށް ބަލަހައްޓަވާނެއެވެ. ޙުކުމްތެރިން

ކުރުމާއި، އަނިޔާގެ ހަރަކާތް ދެކޮޅުގައި ނުކުތުމާއި، އެކަމުގެ خبر

ދިނުމާއި ނަފްސަކޮށްފައިވާ ދެކޮޅުގައި ނުކުތުމާއި، މިކަންކަމީ

إسلام دينގެ حدودގެ ތެރޭގައި ކުރަންޖެހޭ ކަންކަމެވެ.

ނަމާދުކުރުމާއިބެހޭ، سورة الفاتحةގެ ފަހުގައި އިތުރު سورة

البقرة ކިޔަވައިދިނަމަ، جماعةގައި ބައިވެރިވުން ލާޒިމު

ބެލެހެއްޓުމާއި، އެހެން عذرވެރިންނަށް އެއީ ދަތިކަމަކަށް

ވާނެއެވެ. ވީމާ، ޙުކުމްތެރިކަމުގެ ގޮތުން އެކަށައަޅާ މާ

ކުރުކޮށް جماعةގެ ނަމާދު ކުރެވޭނެއެވެ. ނަމަވެސް، دينގެ

ޙުކުމްތެރިކަމުގެ ދަށުގައި ނަމާދުތައް

ދަސްކޮށްދީފައި އަޅާފައި ކުރަނީ އެނގެނީ

قضاءކުރުމަށް ދިނުމަށް ޖަހައިލާ ޙުކުމްތެރިކަމެއް

ނުހިއްވާ. ނަމަވެސް ދަތުރުކުރާއިރު، ނަމާދު قصرކުރުމާއި،

جمعކުރުމަށް، ހަމައެކަނި ޖަހައިލާ ޙުކުމްތެރި ކަމެކެވެ.

ކަންތިރިން ހުރުމާއެކު، ތުރިވަސްޓަ ދިނުމުގެ ނަމުގައި ނުވަތަ
ترقّی ގެ ނަމުގައި ނުވަތަ އެނޫން ނަމެއްގައި ވިޔަސް ނުވަތަ
ކޮންމެ مقصد އެއްގައި ކަމަށްވިޔަސް މުސްލިމުން عورة
ނިވާނުކޮށް އުޅުމަކީ ކޮންމެސް ވާނާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ
ފިރިހެނުން ކަމަށް ވިޔަސް ނުވަތަ އަންހެނުން ކަމަށް ވިޔަސް
މެއެވެ. އެހެންކަމުން މިކަމާބެހޭ رِسَالَة ގައި ބަޔާންކުރެވިދާނެ
މިވަނީ އަންހެނުންގެ ޙައްދަ ނިވާކުރުމާބެހޭ ކުރު ވާހަކަ
ކޮށްލެވެ. ކީރިތި ޤުރުއާނާއި رسول الله صلى الله عليه
وسلم ގެ ސުންނަތާއި، މި އުއްމަތުގެ ދަންނަ ބޭކަލުންގެ
ބަސްފުޅު ތަކުންނެވެ.

އަންހެނުން ނިވާވުމުގެ ޙުކުމަކީ، ކީރިތި قرآن
ނުންނާއި ކީރިތި ރަސޫލާ ﷺ ގެ ސުންނަތުންނާއި ދަންނަ
ބޭކަލުންގެ إجماع ން ސާބިތުވާ ކަމެކެވެ. ވުމާއެކު، މި
حكم شرح ކޮށްދެވި ސަރީޙަކަމެއް ކަމަށް ވެއްޖި
ނުވާނެއެވެ. ހިތާ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި އަންހެނުންގެ
ދުވަހަކީގަނޑު ނިވާކުރުމަކީ ވާޖިބުކަމެކެވެ. އިސްލާމްދީނުގެ
މުތަގައި މި މަސްއަލާގައި ހަމައެކަނި ހުރި خلاف އަކީ،

ހިލާ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި އަންހެނުންގެ މޫނު ނިވާކުރުމުގެ ވާޖިބުކަމާމެދު ހުރި خلاف އެބަވެ. ފުޤަހާއަށް، ހިލާ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި އަންހެނުންގެ މޫނު ނިވާކުރުމަކީ ވާޖިބުކަމެއް ނޫންކަމަށް ބުރަވ ވަޢައިގަންނަވާ ޢިލްމުވެރިންގެ ހުއްޖަތަކީ ވިސްނާލުމާ ހިންގަވާނެވެ.

މިދަންނަވާ ހުއްޖަތުގެ ތެރެއިން އެއްބަސްކަމަށް އުޅުއްވިން ޢީދުވަޢައި ގަންނަވާ ރަސޫލުالله ކުރައްސަވާފައިވާ جابرގެފާނު ރިވާކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘުގައެވެ. ﴿عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلاَةَ يَوْمَ الْعِيدِ فَبَدَأَ بِالصَّلاَةِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ بِغَيْرِ أَذَانٍ وَلاَإِقَامَةٍ ثُمَّ قَامَ مُتَوَكِّئًا عَلَى بِلاَلٍ فَأَمَرَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَحَثَّ عَلَى طَاعَتِهِ وَوَعَظَ النَّاسَ وَذَكَّرَهُمْ ثُمَّ مَضَى حَتَّى أَتَى النِّسَاءَ فَوَعَظَهُنَّ وَذَكَّرَهُنَّ فَقَالَ تَصَدَّقْنَ فَإِنَّ أَكْثَرَكُنَّ حَطَبُ جَهَنَّمَ فَقَامَتْ امْرَأَةٌ مِنْ سِطَةِ النِّسَاءِ سَفْعَاءُ الْخَدَّيْنِ فَقَالَتْ لِمَ يَارَسُولَ اللَّهِ قَالَ لأَنَّكُنَّ

تُكْثِرْنَ الشَّكَاةَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيْرَ قَالَ فَجَعَلْنَ يَتَصَدَّقْنَ مِنْ

حُلِيِّهِنَّ يُلْقِينَ فِى ثَوْبِ بِلَالٍ مِنْ أَقْرِطَتِهِنَّ وَخَوَاتِمِهِنَّ﴾ (رواه مسلم) މި ބަޔާންވީ ވާހަކައިން، ވާމްﷲ ހުރިސްވެވުނު

جَابِرُبْنُ عَبْدِاللهِ ވިދާޅުވިއެވެ. އިދުން ނަމާދުކުރުން رسول الله

ﷺ ގެ އަރިހުގައި އީދު ނަމާދުކުރެއްވީމެވެ. ފަހެ އިމާމު

އެކަލޭގެފާނު ނަމާދުކުރެއްވީ ޚުޠުބާގެ ކުރީގައެވެ. ބަންގެއް

ނުވަތަ އިޤާމަތެއް ނުކުރައްވައެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު ބިލާލުގެފާނުގެ

ގައިގައި ހިފަހައްޓަވައިގެން ތެދުވެ

ވަޢުޡުދެއްވައިގެން ވަޢުޡުކުރެއްވިއެވެ. ދެންފަހެ ﷲއަށް تقوى

ވެރިވުމަށް އަމުރު ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް

ކިޔަމަން ތެދުވެރިކަން އަދާކުރުމަށް ބާރު އަރުއްވިއެވެ.

މީސްތަކުންނަށް نصيحة ދެއްވައި ހަނދުމަން

އަރުއްވައްވިއެވެ. ދެން މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން

ހިނގަވަމުން އަންހެނުން ތިބި ހިސާބަށް ވަޢުޡުގެން

އެކަހަލަފަރާތަށް نصيحة ދެއްވައި ހަނދުމަން އަރުއްވާ

ދެއްވިއެވެ. ދަރު حديث ކުރެއްވިއެވެ. ޒިޔަ ކަނބަލުން

صدقة ކުރާ ހުރިކަމެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން ނަރަކައިގައި

އަހަރުމެންނަށް އެންމެގިނަ ދަރަޔި އަންހެނުންނެވެ. (އެބަޔި

ނަރަކައިގައި އެންމެގިނަޔީ އަންހެނުންނެވެ.) އެހިނދު،

އަންހެނުންގެ ސަފުގެ ދުތުރުކުރައިން އަންހެނަކު

ތެދުވެއްޖެއެވެ. އެކަނބުލޭގެ ކޯތާފަތުގައި ރަތްކުލަ ހުއްޓެވެ.

އެކަނބުލޭގެ ދަންނަވައިފިއެވެ. الله ގެ ރަސޫލާއެވެ! އެއީ

ކީއްވެގެން ތޯއެވެ؟ حديث ކުރެއްވިއެވެ. އެއީ

ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަކަނބަލުން (އެބަޔީ އަންހެނުން)

ޝަކުވާތައް ގިނަކުރަމުއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ފިރިންގެ

ހެޔޮކަމަށް އިންކާރު ކުރަމުއެވެ. ދެން، އެހިނދު އެކަނބަލުން

صدقة ކުރުމުގެ ގޮތުން، އެކަނބަލުންގެ ގަހަނާގެ ތެރެއިން

ކަންފަތް މުދިތަކާއި، އެކަނބަލުންގެ އަނގޮޓިތައް

ބިލާލުގެ ފޭރާކަށަކަށް އަޅުއްވަން ފެއްޓެވިއެވެ. (މި

حديث ރިވާކުރެއްވީ إمام مسلم އެވެ.)

ހިލޭ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި މޫނު ނިވާކުރުމަކީ ވާޖިބުކަމެއް ނޫންކަމަށް ބުރަވެ ވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ އެކަނބުލޭގެ މޫނު ކަޝްފުވެގެން ނުވާނަމަ އެކަނބުލޭގެ މޫނުގެ ކުލަ ޖާބިރުގެފާނަށް، އާދެ، މި حديث ގެ ރާވީއަށް އެނގިވަޑައި ނުގަންނަވާން ކަމަށެވެ. މޫނު ނިވާކުރުމަކީ ވާޖިބުކަމެއްނަމަ، އެކަނބުލޭގެ ހުރިހާ މޫނު ނިވައި ކޮށްގެން ކަމަށެވެ.

ނަމަވެސް މުޅި މިވާޤިޢާއަށް ވިސްނާލާއިރު އެނގޭނީ، ހިލޭ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި އަންހެނާގެ މޫނު ނިވާކުރުމަކީ ވާޖިބުކަމެއް ނޫންކަމަށް މި حديث ން ދަލީލު ނެގިދާނެ ކަމެވެ. އެއީ، އަންނަނިވި ސަބަބުތަކަށް ޓަކައެވެ.

1- ޖާބިރުގެފާނުގެ މި ރިވާޔަތަށް ބަލާއިރު، މި حادثة ހިނގާފައިވަނީ ކޮން އަހަރެއްގައި ކަން ބަޔާންވެގެން ނުވާއިރު، މިއީ حجابގެ އާޔަތް ބާވައިލެއްވުމުގެ ކުރިގައި ހިނގާފައިވާ ކަމެއް ކަމުގައި ވުމުގެ އިޙްތިމާލު އެބައޮތެވެ. އެހެނީ، حجابގެ އާޔަތަކީ، أحزاب سورة ގެ އާޔަތެއް ކަމުންނާއި، މިސޫރަތް ބާވައިލެއްވީ، ހިޖުރައިން ފަސްވަނަ ނުވަތަ ހަވަނަ އަހަރުގައެވެ. އަދި ނަމާދު شرع

ކުރެއްވުނީ ހިޖުރައިން ދެވަނަ އަހަރުގައެވެ. ވުމާއެކު،
حجابގެ އާޔަތް ބާވައިލެއްވުމުގެ ކުރީގެ حادثة އެއް
ކަމަށްވާނަމަ އެދުވަސްވަރު އަންހެނުން މޫނު ނިވާނުކޮށް
އުޅުމަކީ ހުއްދަ ކަމެކެވެ. ވީމާ، އެކަނބުލޭގެ މޫނު ނިވާ
ނުކޮށް ހުރިއެވެ.

-2 އެކަނބުލޭގެއަކީ سورة النورގެ 60 ވަނަ
އާޔަތުގައި ބަޔާންވެގެންވާ އަންހެނުންގެ ތެރެއިން
އަންހެނަކަށް ވުރުގެ އިބްތިދާއް އެބައޮތެވެ.
އެކަންކަމަށްވާނަމަ އެކަނބުލޭގެ މޫނު ނިވާ ނުކޮށް ހުރުމަކީ
ހުއްދަ ކަމެކެވެ. މިދެންނެވި އާޔަތުގެ މާނައަކީ،
"ކައިވެނީގެ އުއްމީދުނުވާ މުސްކުޅި އަންހެނުން
ޒީނަތްތެރިކަން ފާޅުނުކުރާ ގޮތުގައި އެކަނބުލުންގެ ފޭރާން
ފުއިކޮށްލުމުން އެކަނބުލުންގެ މައްޗަކަށް ކުށެއް ނުވެއެވެ.
(ނަމަވެސް) އެކަނބުލުން عِفّة ބެހެއްޓުން އެކަނބުލުންނަށް
ހެޔޮކަން ބޮޑެވެ. اللهُ، މުޅިން އައްސަވާ ވޮޑިގެންވާ މުޅިން
ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

-3 މޫނު ނިވައި ކުރެއްވައިގެން އުޅުއްވާ
ބޭކަނބަލުންގެ މޫނު މަތީގައި އޮށްނަ ފަހުރާ ވައިރޯޅި

އަތާހުރެ އެއްކިބާވެ މޫނު ކަށްފުވުމަކީވެސް ވާކަމެކެވެ. މިފަދަ ބާވަތެއްގައި جابرގެފާނަށް އެކަނަބުރުގެ މޫނު ކުއްލިއަކަށް ފެނިވަޑައިގަތުމުގެ احتمال އެބައޮތެވެ. މިފަދަ އިސްތިސްނާކުރައްވައިދެއްވާ މި ބާރުލުވުމަކީ ހިތޭ ފިޤުހުވެރިންގެ ގާތުގައި އަންހެނުންގެ މޫނު ނިވާނުކުރުމުގެ މައްސަލަން އޮތީ ހުއްދަކަން ނުބޭފުޅުން ކަމަށް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ.

ހިތޭ ފިޤުހުވެރިންގެ ގާތުގައި އަންހެނުންގެ މޫނާއި ދެއަތްތިލަ ނިވާކުރުމަކީ ވާޖިބުކަމެއް ނޫންކަމަށް ބުރަވަ ވަޑައިގެންނެވީ އިލްމުވެރިން ދަލީލަކަށް ހިފަނީ ބުރައިން އަނބުރެ ދެއްކެވީ ސޫރަތުއްނޫރުގެ 31 ވަނަ އާޔަތުގައިވާ

﴿وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ۚ﴾

މިއެވެ. މިގެ މާނައަކީ "އަދި އެކަނބުންގެ ޒީނަތުގެ ތެރެއިން ފާޅުވެގެންވާ ތަން ފިޔަވައި އެކަނބުންގެ ޒީނަތް ފާޅު ނުކުރާހުށި ކަމެވެ." މިއެވެ. މިއާޔަތުގެ މިބައިގެ މައްޗަށް ހަދުން އަލިއަޅުވާލުމަށް ތަސްދީގު ކުރައްވާފައެވެ. (1)

---

(1) ބައްޔަވާ! ص: ٣١

ހިތާ ޚިޔާލުނުނުގެ ގޮތަށި (މުނާފިޤު ދެވަނަކަމީކަ

ހިފާލުމުކަމުގެ ވާހަކަލައި ނުނުހަމަން ބުރަތޭ ވަޒަހިރުނިވާ

އިތުރުވެރިންގެ އަށްޓަށް ފައިތިލަޔާ، މާތްﷲ ރަސޫލާގެއަނ

ބިކަނބަލުންގެ ރިވާޔަތްކޮށްފައިވެ. ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ دَخَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهَا ثِيَابٌ رِقَاقٌ فَأَعْرَضَ عَنْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ يَا أَسْمَاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَحِيضَ لَمْ تَصْلُحْ أَنْ يُرَى مِنْهَا إِلاَّ هَذَا وَهَذَا * وَأَشَارَ إِلَى وَجْهِهِ وَكَفَّيْهِ* قَالَ أَبُو دَاودَ: هَذَا مُرْسَلٌ، خَالِدُ بْنُ دُرَيْكٍ لَمْ يُدْرِكْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾ (سنن أبي داود ٤/٣٥٨)

މި ޙަދީޘްގެ މާނައަކީ، މާތްﷲ ރަސޫލާގެއަނ

ބިކަނބަލުންގެ އަރިހުން ރިވާވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން

رسول الله ﷺ ގެ އަރިހަށް أسماء بنت أبي بكر

ވަދެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެކަމަނާ ހުންނެވީ ތުނި ހެދުމެއް

ތަހްވީގެންނުވޭ. ޔަނީ رسول الله ﷺ އެކަމަނާގެ ޙަދީޘް

މުސްނަދުގެ އަސަރުބާ ބެލެއްވިއެވެ. އަދި ބަޔަކު ކުރެއްވިއެވެ. އެ

އަސްލާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އަންހެން ކުއްޖާ ބައިސްކޮޅުގެ

ޢުމުރަށް ފުރައްޖެއްޔާ، އެކުއްޖާގެ ޙަދީޘް މިބަޔާއި މިބައި

ފިޔަވައި އެހެންބަޔަކު ފުރުމަތި ހުރިކަމެއް ނުހުރެވޭ. އިތުރު

އެކަށޭނުވާ އިސްތިރާރު ކުރުމަކީ މުސްލިމުންގެ

ދެމެހެއްޓުމެވެ. މި ރިވާޔަތް ނަކުރުވި އަބޫދާއޫދެވެ. އަދި

ވިދާޅުވެއްވި ވަގު މިއީ މުންކަރު ރިވާޔަތެއް ކަމަށެވެ. މިގެ

މާނައަކީ މިއީ ضعيف ރިވާޔަތެކެވެ. ضعيف ވުމުގެ (އެއް)

ސަބަބަކީ خالدبن دُرَيْك އަކީ ޢާއިޝާގެ ފާނުން ދެކެވިގެން

ގެންނެވި ބަސްފުޅެއް ނޫނެވެ. ޢާއިޝާގެ ފާނުން ދެކެވިގެން

ނުގެންނަވާ ބަސްފުޅެއް އެކަމަނާގެ އަޑުއަހާ ރިވާޔަތް

ނުކުރައްވާނެ ކަމަށް ވާތީއެވެ.

ޢާއިޝާގެ ފާނުގެ މި حديثއަކީ ضعيف

حديثއެއް ކަމުގައި ވާއިރު، މުސްލިމު ދެމެހެއްޓުމަށް ކަސްތޮކު

ކުރުމަކީ ހުރިހާކަމެއް ކަމަށް މި حديثން ދަލީލެއް

ނުލިބޭނެއެވެ.

ހިތާ ފިލުވުމުގެ ގޮތުގައި އަންހެނުންގެ މޫނު
ނިވާނުކޮށް ހުރުމަކީ ހުއްދަކަމެއް ކަމަށް ބުރަވެ
ވަޢިގަންނަވާ އިޙްރާމުވިންގެ އަހަރު ދަލީލަކީ الإمام
البخاری ނަގްލުކުރައްވާ ޞަޙީޙަ حديثއެކެވެ. އެއީ
ރަޟީالله ޢަންހުމާގެ ابن عباس ގެފާނުގެ އަރިހުން
ނަގްލުކުރައްވާ حديثއެކެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.
حجة الوداع ގައި އެކަލޭގެފާނުގެ އަޚު ކަލޭގެފާނު، الفَضْلُ
بْنُ عَبَّاس އިންނެވީ رسول الله ﷺ ގެ އަރިހުގައި އިތުރު
އެކަލޭގެފާނުންގެ ސަވާރީގެ ގައެވެ. ޚަޘްޢަމް ވަންތައިގެ
އަންހެނުންސާހިބާ ވަޢިގަތުމުން الفَضْلُ بْنُ عَبَّاس
އެކަމަނާއާ ދިމާއަށް ބަލައިލަން ފަށައިފިއެވެ.
އެކަމަނާވެސް الفضل އާ ދިމާއަށް ބަލައިލަން
ފަށައިފިއެވެ. އިތުރު ނަބިއްޔާ ކަލޭގެފާނު، الفضل ގެ މޫނުފުށު
އަނެއް ފަރާތަށް އަނބުރުއްވައި ދެއްވައިފިއެވެ. މިއެވެ. މި
ޙަދީޘުން އެނގޭ އެކަމަނާގެ މޫނު ނިވާ ނުކުރައްވާ
ހުންނެވި ކަމެވެ. ނަމަވެސް އެކަމަނާގެ މޫނު ނިވާ ނުކުރައްވާ
ހުންނެވި ހުންނެވުމަކީ އަންހެނުންގެ މޫނު

ނިކާހުކުރުމަށް ދަލީލު ލިބޭކަމެއް ނޫނެވެ. އެހެނީ،
މިކަމަށާއި އިޖްމާޢު ބަޔާންވެފައިވާ ހުއްދަކަމުގެ ބޭނުންކުރަން
ވުމުގެ احتمال އޮވެއެވެ. އިޖުމާޢުގައި މިވަ އަންހެނުން
ނިޔާޒު އަޑައި ދޫން ނިކާހުކުރުމަކީ ބަރާބަރު ކަމެކެވެ. ނަމަވެސް
ހިލާ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައިނަމަ ބޮޑުން ވައްތަރި ޚަރަދުކުރަން
އަންނަ ހިމާރަތުން ނުވަތަ ތޮލިކަތުން ދޫން ނިކާހުކުރުން
ހުއްޓެވެ.

ހިލާ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި އަންހެނުންގެ ދޫން
ނިކާހުކުރުން ބަހުއްޖަތުގައި ހުއްދަކަމުގެ ކަމުގައި ވިދާޅުވާ
އިލްމުވެރިން ދައްކަވާފައިވާ ހިޔާލަކީ އެ ހިޔާލުގައި
އޮތްގިނަ احتمال ތަން އެކުލެވިގެންވާ ހިޔާލެކެވެ. މިއާ
ޚިލާފަށް ހިލާ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި އަންހެނުންގެ ދޫން
ނިކާހުކުރުމަކީ ވާޖިބުކަމުގެ ކަމަށް ވިދާޅުވާ އިލްމުވެރިން
ދައްކަވާ ހިޔާލަކީ ސާފުކޮށް صريح ކޮށް ހުރި ހިޔާލެކެވެ.
ވީމާ އިސްކަން ދޭންޖެހޭ ސާފުކޮށް ސާބިތުކޮށް ހުރި
ހިޔާލުގެ މައްޗަށެވެ.

ހިތޫ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި އަންހެނުންގެ މޫނާއި
ދެއަތްތިލަ ނިވާކުރުމަކީ ވާޖިބުކަމެއް ކަމަށް ވިދާޅުވާ
އިލްމުވެރިންގެ ދަލީލުތައް:

އެއްވަނަ ދަލީލު

قال الله تعالى: ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ قُل لِّأَزۡوَٰجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ يُدۡنِينَ عَلَيۡهِنَّ مِن جَلَٰبِيبِهِنَّۚ ذَٰلِكَ أَدۡنَىٰٓ أَن يُعۡرَفۡنَ فَلَا يُؤۡذَيۡنَۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورٗا رَّحِيمٗا ٥٩ ﴾ (سورة الأحزاب ٥٩)

މިއާޔަތުގެ މާނައަކީ: އޭ ނަބިއްޔާއެވެ! ކަލޭގެފާނުގެ އަނބިއަނބި ކަނބަލުންނާއި ދަރިދަރި ކަނބަލުންނާއި މުއުމިނުންގެ އަންހެނުން އެކަނބަލުންގެ ޖާދަރުތަކުން ނިވާވެ ތިބުމަށް ކަލޭގެފާނު އެކަނބަލުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! އެކަނބަލުން އެނގިގެންވުމަށާއި (އެބަހީ: އެކަނބަލުންނަކީ އިއްޒަތްތެރި އަދި މިނިވަން އަންހެނުންކަން އެނގިގެން ވުމަށާއި) އެކަނބަލުންނަށް އުނދަގޫ ނުލިބުމަށް އެގޮތް

ގާތްކަން ބޮޑެވެ. ﷲ އީ، ގިނަގިނައިން ފާފަ ފުއްސަވާ ރަޙީމުވަންތަ ރަސްކަލާނގެ ކަމުގައި ވޮޑިގެންވެއެވެ.

މި އާޔަތުގައިވާ ﴿يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلاَبِيبِهِنَّ﴾ މި لفظ ތައް މާނަކުރެވިފައި ވަނީ "އެކަނބަލުންގެ ފޫރާނުތަކުން ނިވާވެ ތިބުމަށް" މިފަދައިންނެވެ. جَلاَبِيب އަކީ جِلْبَاب ގެ ޖަމްޢެވެ. ލިބިގެން ޒުވާނުންގައި މިއާޔަތުގައި މިވާ މި ޢަމްރުގެ ތަފްސީރު ކުރެއްވިފައިވާގޮތް އެކިއެކި ތަފާތު ތަފްސީރުތަކުން މިސާލުގައި ނަގުލު ކުރަމެވެ. އެއަށްފަހު މުހިއްމު ތަފްސީރުކުރެއްވި ޢުލަމާ ބާސިތު މާނަ ދިފާޢުކުރުން ދަންނަވާލަން قصد ކުރަމެވެ.

فتح القدير — الشوكاني: وَالْجَلاَبِيبُ: جَمْعُ جِلْبَابِ وَهُوَ ثَوْبٌ أَكْبَرُ مِنَ الْخِمَارِ. قَالَ الْوَاقِدِيُّ: قَالَ الْمُفَسِّرُونَ يُغَطِّينَ وُجُوهَهُنَّ وَرُءُوسَهُنَّ إِلاَّ عَيْنًا وَاحِدَةً. قَالَ قَتَادَةُ: تَلْوِيهِ فَوْقَ الْجَبِينِ وَتَشُدُّهُ ثُمَّ تَعْطِفُهُ عَلَى الْأَنْفِ وَإِنْ ظَهَرَتْ عَيْنَاهَا لَكِنَّهُ يَسْتُرُالصَّدْرَ وَمُعْظَمَ الْوَجْهِ.

تَفْسيرُمُخْتَصَرِ ابْنِ كَثِيرٍ. قَالَ الْجَوْهَرِيُّ:
اَلْجِلْبَابُ الْمِلْحَفَةُ.

أَصْوَاءُ الْبَيَانِ فِي إِيضَاحِ الْقُرْآنِ بِالْقُرْآنِ (٥٨٦/٦)
فَقَدْ قَالَ غَيْرُوَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ إِنَّ مَعْنَى يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلاَبِيبِهِنَّ: أَنَّهُنَّ يَسْتُرْنَ بِهَا جَمِيعَ وُجُوهِهِنَّ وَلاَيَظْهَرُمِنْهُنَّ شَيْءٌ إِلاَّ عَيْنٌ وَاحِدَةٌ تُبْصِرُبِهَا وَمِمَّنْ قَالَ بِهِ ابْنُ مَسْعُودٍ وَابْنُ عَبَّاسٍ وَعُبَيْدَةُ السَّلْمَانِيُّ وَغَيْرُهُمْ.

عرب ބަހުގެ ޤަވާޢިދުގެ أصول ނިޔާކުރާ ހަމަތަކުގެ މަތިން މުފައްސިރުން މި لفظގެ ތަފްސީރު ކުރައްވާފައިވާ ގޮތުގައި، جِلْبَاب އަކީ ބޮޑުވި ދުނާއެކު މުޅި ހަށިގަނޑު ނިވާވާގޮތަށް ފުޅާކޮށް ތަނަވަސްކޮށް ހުންނަ ހެދުމެކެވެ. ޢިލްމުވެރިޔާ އަޅުގަނޑުމެން ދަސްކުރި ކުރީގެ ކިޔާހާ ވައްތަރުގެ ނުވަތަ މިފަދަ އެހެން ވައްތަރު ވައްތަރުގެ ހެދުމުގެ މަތިން އަދި خمارގެ ވެސް މަތިން ލާންޖެހޭ ހެދުމަކަން ކިޔާ ނަމެވެ. ޢިލްމުވެރިން ބައި ނިވާވެފައި ފުންނަވައިދު، އަންހެނާ ނިވައިވެފައި ހުންނަ މިންވަރު ابن عباس رضي الله عنه

ވިދާޅުވެފައި ވަނީ މިފަދައިންނެވެ. ”قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَمَرَ اللَّهُ نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَاخَرَجْنَ مِنْ بُيُوتِهِنَّ فِي حَاجَةٍ أَنْ يُغَطِّينَ وُجُوهَهُنَّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِنَّ بِالْجَلَابِيبِ وَيُبْدِينَ عَيْنًا وَاحِدَةً." (فتح القدير — الشوكاني)

މިބަސްފުޅުގެ މާނައަކީ، މާތްالله ރުއްސުންވުމެއްވި ابن عباس ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ކޮންމެވެސް ބޭނުމަކަށްޓަކައި މުއުމިނު އަންހެނުން އެކަނބަލުންގެ ގޭގެއިން ނުކުންނަންނަމަ، މާތްالله އެކަނބަލުންނަށް އަމުރުކުރައްވައި އެކަނބަލުންގެ ބޮލުމަތިން ޖިލްބާބު ވައްޓާލައި އެކަނބަލުންގެ މޫނުތައް ނިވާކުރުމަށެވެ. އަދި އެކަނބަލުންގެ (ދޮޅުލޮލުން ކުޑަ) އެއްލޮލު ނިވާނުކޮށް ބެހެއްޓުމަށެވެ. މިއެވެ. އެހެންކަމުން މިއާޔަތް ތަފްސީރު ކުރައްވަމުން ابن عباس ގެފާނު ވިދާޅުވެފައި މިވަނީ ޖިލްބާބު ލައި މުޅިހަށިގަނޑު މޫނާއެކު ނިވާކުރުމަށް މުއުމިނު އަންހެނުންނަށް މާތްالله އަމުރުކުރައްވާފައިވާ ކަމަށެވެ.

މާތްالله ރުއްސުންވުމެއްވި ابن عباس ގެފާނު މިއާޔަތް ތަފްސީރު ކުރެއްވުމުގައި މިނިވަން އަންހެނާގެ މުޅި

ހަށިގަނޑު މުޅިއްކޮށް ނިވާކުރުމަށް ވިދާޅުވެފައި ވާއިރު،
سورة النورގެ 31 (އެއްތިރީސް) ވަނަ އާޔަތުގައިވާ ﴿ وَلَا
يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ﴾ ގައި
އެކަނބަލުންގެ ޒީނަތުގެ ތެރެއިން ފެނިގެންވާ ތަން ފިޔަވައި
އެކަނބަލުންގެ ޒީނަތް ފެނުންހުރުމަކީ ހުރިހާ ގޮތް ބަސްފުޅު
ތަފްސީރު ކުރެއްވުމުގައި ޒީނަތުގެ ތެރެއިން ފެނިގެންވާ
ތަން ފިޔަވައި އޮތް ބަސްފުޅުގެ މުރާދަކީ މުނިއި
ތިރަތްމިލާއި އިނގިލީގައި އަޅާފައި އޮންނަ އަނގޮޓި
ފިޔަވައި ކަމަށް ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. މިގެ މާނައަކީ، ابن
عباسގެ ފުށް ވިދާޅުވެފައި އެވަނީ، އެކަނބަލުންގެ ޒީނަތުގެ
ތެރެއިން މުނިއި ތިރަތްމިލާއި އަނގޮޓި ނިވާނުކުރެވޭ
ފުށުކުރުމަކީ ހުރަސްއެޅިފައިވާ ކަމެއްނެތެވެ.

ގޮތުގައި ބިޔަދުލިލްވަމު ابن عباسގެ ފުށްގެ
މިހެތުބަސްފުޅުން ބަލާލިނު މިހެތުބަސްފުޅު ތަޙުރީމެއް ކަމެއް
ބޭރުފުށުން ބެލުމާ ކަމަށް، ހަދީޘްތަކުގައި މި
ހެތުބަސްފުޅުގައި އެއްވެސް ކަހަލަ ތަޙުރީމެއް ނެތެވެ.
އެހެނީ މި ހެތުބަސްފުޅު ބަލާލިނު، އަންހެނުން، ހިޔާ

ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި މުޅި ހަށިގަނޑު މޫނާއި ނިވާކުރުމަކުން
ވިދާޅުވެފައިވާ ބަސްފުޅަކުން އިސްލާމްދީން ޤަބޫލުކުރެއެވެ. އަދި
ވަރަށްގިނަ ދަލީލުތަކެއް މައްސަލަ ބަޔާންކޮށްދެއެވެ.

(1) ހިތާ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި އަންހެނާގެ
ޖިސްމުގެ ބޮޑުއިން މުޅި ބައެއްފަހަރު އަނގަޖީ
ނިވާކުރުން ވާޖިބުކުރުމަށް، ހުރިކަމުގެ ކަމުގައި ابن
عباس ގާތުން ވިދާޅުވެފައިވާ حجاب ގެ އާޔަތް
ބާވައިލެއްވުމުގެ ކުރީގައި ކަމަށްވުމުގެ احتمال އެބައޮތެވެ.
މި މައްސަލާގައި مجموع الفتاوى (١١٠/٢٢) ގައި شيخ
الإسلام ابن تيمية ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. حجاب ގެ އާޔަތް
ބާވައިލެއްވުމުގެ ކުރީގައި ޖިލްބާބު ބޭނުން ނުކޮށް މުއުމިނު
އަންހެނުން ބޭރަށްނިކުމެ އުޅުނެވެ. އެދުވަސްވަރު ފިރިހެނުން
އަންހެނާގެ މޫނާއި ދެއަތްތިލަ ދުށެ އުޅުނެވެ. އެދުވަސްވަރު
އެކަސަބުގެ މޫނާއި ދެއަތްތިލަ ނިވާކުރުން ފާޅުކޮށްގެން
އުޅުމަކީ ހުއްދަ ކަމެކެވެ. އެހެންކަމުން އެފާޅުކުރުން
ހުއްދަކަމެއް ކަމުގައި ވިސްނާ އެކަސަބުގެ މޫނާއި
ދެއަތްތިލަ ދުށުމަކީވެސް ހުއްދަ ކަމެކެވެ. ދެން، މާތްالله،
حجاب ގެ آية ބާވައިލެއްވުމުން، ހިތާފިރިހެނުންގެ ކިބައިން

ފަންސުރުން ނިކުމެ ވެގެންދިޔުމެވެ. މިދެންނެވި
އާޔަތަކީ، ﴿يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلاَبِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلاَيُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ (سورة الأحزاب: ٥٩) މި އާޔަތުގެ މާނަ އިސްވެ ހިނގައްޖެއެވެ.

(2) سورة النور ގެ 31 (އެއްތިރީސް) ވަނަ އާޔަތުގައިވާ ﴿ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ﴿٣١﴾ ﴾ އަދި އެކަނބަލުންގެ ޒީނަތުގެ ތެރެއިން ފާޅުވެގެންވާ ތަން ފިޔަވައި އެކަނބަލުންގެ ޒީނަތް ފާޅުނުކުރާ ހުރިހާ ބައި ބަސްފުޅު ތަފްސީރު ކުރެއްވުމުގައި ޒީނަތުގެ ތެރެއިން ފާޅުވެގެންވާ ތަން ފިޔަވައި ބައި ބަސްފުޅުގެ މުރާދަކީ ބޭރުގެން ހެދުމަ ފާރުމުން ފާޅުވާ ހެދުން ދަޅުކަމަކަށް ވާހެދު، ހަމަ ބޭރުގެން ފާޅުވާ ހެދުމެވެ ކަމަށް ابن مسعود ގެ ފަރާތުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. މިބަސްފުޅަށް ބަލާއިރު، މުނާފި ދެމެއޮތީ އާދި، (ނިސާޒީނާއި އަނގަމާ އުޅަން) އަންގެތި ފާޅުކުރުމަކީ ހުއްދަކަމެއް ނުވެއެވެ. ވީމާ، ابن عباس ގެ ފަރާތުން އެހެންކަމަކަށް ރިވާވެގެންވާ ބަސްފުޅާއި

ابن مسعودގެ މިބަސްފުޅާ ތަފްސީރުކުރެއްވީ. މިފަދަ
ޙާލަތުގައި ދަރިފުޅުގެ ގޮތުން އިސްކަން ދޭންޖެހޭނީ
މިދުނިޔޭކަލުން އެއްގޮތަކަށް ވިދާޅުވެފައިވާ ބަސްފުޅެކެވެ.
އެގެންނަވުން، ވާތުﷲ ރުއްސުންލެއްވި ابن مسعودގެ ފަރާތުން
ބަސްފުޅާ ތަފާތުނުވާ (ابن عباس رضي الله عنه) ގެ
ބަސްފުޅަކީ سورة الأحزاب ގެ 59 ވަނަ އާޔަތުގެ
ތަފްސީރުގައި، ابن عباسގެ ފަރާތުން ވިދާޅުވެފައިވާ ބަސްފުޅު
ކަމަށްވާއިރު، މި މަސްއަލާގައި ބުރަވާންޖެހޭނީ ފުއްދުން
އަންހެނުންގެ މޫނާއި ދެއަތްތިލަ (އަނގޮޓިއާއި އަތް)
ނިވާކުރުމަށް މިދުނިޔޭކަލުން ވިދާޅުވެފައިވާ ކަމަށެވެ.

جمهورންގެ ބަހަކީ މޫނާއި ދެއަތްތިލަ
(އަނގޮޓިއާއި އަތް) ހިލާ ފިލުވުމުގެ ގޮތުގައި ނިވާކުރުމަކީ
ވާޖިބު ކަމެކެވެ. ނަމަވެސް الشيخ ناصر الدين الألبانى
ވިދާޅުވެފައި ވަނީ އެއީ ވާޖިބުކަމެއް ކަމަށް ނުވިޔަސް އެއީ
ސަރުދުކުރެއްވިގެންވާ އަދި ހެޔޮކަންބޮޑުވެގެންވާ
ކަމެއްކަމުގައެވެ. އެއީ މިދުންނަށް ބިރުފުޅުވާ

ޗިއްޕާފައިވާ "حجاب المرأة المسلمة" ގެ ކިއުން
ފޮތުގައެވެ.

އިސްވެދިޔަ އާޔަތް ނިންމަވާފައިވަނީ:

﴿وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ اللهِ، ގިނަގިނައިން ފާފަ ފުއްސަވާ ރަޙީމުވަންތަ ރަސްކަލާނގެ ކަމުގައި ވެގެންވެއެވެ. މިފަދައިންނެވެ. ވީމާ، މިބަސްފުޅުން ދަލީލު ލިބެނީ، މާތްالله، އަންހެނުން ހިޖާބުކުރަން އަންގަވާފައިވާ އެންގެވުމާ އެއްގޮތަށް އެކަށީގެން ހަމަޖެހުނުކަން ފެނުމުން، އޭގެ ކުރީގައި މިކަމުގައި އެކަށީގެންވާ ފަރާތުން ކުރެވިފައިވާ އިހުމާލުތަކާއި، ނުކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ފާފަ މާތްالله ފުއްސަވައި ދެއްވާނެ ކަމެވެ. އެހެނީ ރަޙުމަތްތެރި މީހެއްގެ ފާފަ ފުއްސަވައި ދެއްވާނީކަން ވަނީ އަންގަވާފައެވެ.

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުމުން މުސްލިމު އަންހެނުން ޢަމަލުކުރެއްވި ކިޔަވަމުންދިޔަކަން އަޙާދީޘްގައި މިންވަރު أُمُّ سَلَمَة رضي الله عنها ވިދާޅުވެފައިވަނީ މިފަދައިންނެވެ.

قَالتْ أُمُّ سَلَمَةَ رضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: "لَمَّانَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ خَرَجَ نِسَاءُ الأَنْصَارِ كَأَنَّ عَلَى رُؤُوسِهِنَّ الْغِرْبَانُ

مِنَ السَّكِينَةِ وَعَلَيْهِنَّ أَكْسِيَةٌ سُودٌ يَلْبَسْنَهَا" (ابن كثير، فتح القدير)

މި ޙަދީޘްގެ މާނައަކީ: މާތްالله ރުއްސުއްގެއްވި أُمُّ سَلَمَةَ ގެ ގާތުން ވިދާޅުވިއެވެ. މާތްالله މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުމުން އަންސާރީއްޔާ ބޭކަނބަލުން ބޭރަށް ނިކުމެވަޑައިގަތީ ވަރަށް މަޑުމައިތިރި ކަމާއެކު އެކަނބަލުންގެ ހިނގާލު ބޮލުގައި ކާޅުތައް ހުންނަ ކަހަލައިން ގުދުން އަޅުވައި ގެންނެވެ. މިއެވެ.

ޖިލްބާބު ލައި ނިވާވެގެން ބޭރަށް ނުކުންނަ ކަމުގައި ވެފައިވަނީ އިސްލާމީ، މިނިވަން، މުއުމިން އަންހެނުންނެވެ. ރަސޫލު ޒަމާނުގައި މުނާފިޤުންނާއި ކާފިރުން މިފަދަ އަންހެނުންނާ ފެނިގަތުމުން އެއްނިބާވާ ކަމުގައި ވިއެވެ.

ދެވަނަ ދަލީލު

﴿ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَـٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَـٰرِهِنَّ

وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ

مِنْهَا ۖ وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ ۖ وَلَا يُبْدِينَ
زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ ءَابَآئِهِنَّ أَوْ ءَابَآءِ
بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَآئِهِنَّ أَوْ أَبْنَآءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ
إِخْوَٰنِهِنَّ أَوْ بَنِىٓ إِخْوَٰنِهِنَّ أَوْ بَنِىٓ أَخَوَٰتِهِنَّ أَوْ نِسَآئِهِنَّ
أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُهُنَّ أَوِ ٱلتَّٰبِعِينَ غَيْرِ أُو۟لِى ٱلْإِرْبَةِ مِنَ
ٱلرِّجَالِ أَوِ ٱلطِّفْلِ ٱلَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا۟ عَلَىٰ عَوْرَٰتِ
ٱلنِّسَآءِ ۖ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ ۚ
وَتُوبُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ ٱلْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾ (سورة النور: ٣١)

މިއާޔަތުގެ މާނައަކީ، އަދި މުއުމިނު އަންހެނުންނަށް
އެކަނބަލުންގެ ބެލުންތަށް ފިރިކަލުންނާއި (1) އެކަނބަލުންގެ
ގަރުދަނަށް ރަށްކާތެރި ކުރުމަށް ކަށަވަރުން ވިދާޅުވެފައިވެ.
އަދި އެކަނބަލުންގެ ޒީނަތުގެ ތެރެއިން ފާޅުވެގެންވާ ތަން
ފިޔަވައި އެކަނބަލުންގެ ޒީނަތް ފާޅުކުރުމާ ހުއްދަވެއެވެ. އަދި

(1) (އެބަހީ: ބެލުން ހަރާމްވެގެންވާ ކަންމަތުން ވަރަށްކާމިލު ކުރުވެ.)

އެކަނބަލުންގެ ބުރުގާތައް އެކަނބަލުންގެ ކަރުވަޅު ތަކުގައި
އަޅައި ނިވާކުރާހުށި ކަމެވެ. އަދި އެކަނބަލުންގެ ފިރިންނަށް
ނުވަތަ އެކަނބަލުންގެ ބަފައިންނަށް ނުވަތަ އެކަނބަލުންގެ
ފިރިންގެ ބަފައިންނަށް ނުވަތަ އެކަނބަލުންގެ ފިރިހެން
ދަރިންނަށް ނުވަތަ އެކަނބަލުންގެ ފިރިންގެ ފިރިހެން
ދަރިންނަށް ނުވަތަ އެކަނބަލުންގެ އަޚުންނަށް ނުވަތަ
އެކަނބަލުންގެ އަޚުންގެ ފިރިހެން ދަރިންނަށް ނުވަތަ
އެކަނބަލުންގެ އުޚްތުންގެ ފިރިހެން ދަރިންނަށް ނުވަތަ
އެކަނބަލުންގެ ތެރެއިންވާ އަންހެނުންނަށް ނުވަތަ
އެކަނބަލުންނަށް މިލްކުވެގެންވާ އަޅުންނަށް ނުވަތަ
ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިން އެދުންވެރިކަމެއް ނުހިނގާ ވަރުގެ
ގެންގުޅޭ މީހުންނަށް ނުވަތަ އަންހެނުންގެ ޢައުރަ ތައް
ނޭނގޭވަރުގެ ކުއްޖާއަށް މެނުވީ އެކަނބަލުންގެ ޒީނަތް
ފާޅުނުކުރާހުށި ކަމެވެ. އަދި އެކަނބަލުންގެ (ގަހަނާއި)
ޒީނަތުގެ ތެރެއިން ވަންހަނާކޮށްފައިވާ ތަކެތި އެނގުމަށްޓަކައި
ފައިތިލަތަކުން (ބިމުގައި) އެކަނބަލުން ނުޖަހާ ހުށިކަމެވެ.
އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން ﷲއަށް
ތައުބާވާށެވެ. (އެއީ) ތިޔަބައިމީހުން ދިންނަވާ ނަސީބު
ލިބުމަށްޓަކައެވެ.

ހިޖޫ ފިރިހެނުންގެ ކިބައިން އަންހެނުން
حَجاب ވުމަކީ ވާޖިބުކަމެއްކަން މިއާޔަތުންވެސް އެނގެއެވެ.

﴿وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ﴾ އަދި
އެކަނބަލުންގެ ބުރުގާތައް އެކަނބަލުންގެ ކަރުވަޅު ތަކުގައި
އަޅައި ނިވާކުރާ ހުރިކަމަށް، އަންގަވާފައިވާ އެންގެވުމަށް
ބަދުވުކުރުމުން ޖާހިލިއްޔަ ޒަމާނުގެ އަންހެނުން ފަދައި އުޅުން
ހުރުމާ ތަފާތު ކުރުވުނީއެވެ. ޖާހިލިއްޔަ ޒަމާނުގައި
އަންހެނުން ފަދައި އުޅުނީ ނިވާކަންކުޑަ ހުރުމުކެވެ.
ކަރުވަޅުތައް ނިވާކުރުމެއް ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް މާތްވެގެންވާ
އިސްލާމްދީން ގެނުވުމުން ހިޖޫ ފިރިހެނުންގެ ކިބައިން
އަންހެނުން ނިވާވުން ވާޖިބު ވެއްޖެއެވެ. އެހެންކަމުން
ޖާހިލިއްޔަ ޒަމާނުގައި އަންހެނުން ފަދައި އުޅުން ހުރުމާ
ހިފާޒަތް އަންހެނުން ނިވާވުމަށް މާތްالله އަމުރު
ކުރެއްވައިފިއެވެ. މިއީ މުއުމިން އަންހެނުން ނިވާވުމާބެހޭ
މަސްއަލާގެ ފުރުމެވެ. މިއީ މިމަސްއަލާގެ އާންމުގޮތުގެ
ޙުކުމެއް ނޫނެވެ. އެހެނީ، حِجاب ވުމުގެ އާދައްތި
ބާވައިލުއްވި މިއާޔަތަށް ފަހުގައި ކަމަށް ޢިލްމުވެރިންގެ
ބަހުން އެނގޭތީއެވެ. ޖިލްބާބަކީ، ހިމާރުގެވެސް މަތީން

ތާރުދުވަން ވިހިނދު، ބުރުގާ އެޅުވަޔީ މި މަސްއަލާގެ ނިމުން ނޫންކަން އެނގި ކަށަވަރުވެއެވެ.

ދެންފަހެ، "ބުރުގާ" މި ލަފްޒަކީ ޢަރަބި ބަހުގެ "خِمَار" ގެ ދިވެހި ތަރުޖަމާއެކެވެ. خِمَار ގެ ޖަމްޢަ خُمُر އެވެ.

އަދި، خِمَار ނިސްބަތްވަނީ އަންހެނުންގެ (އަންހެނުން) ބޯނިވައިލާކަން ގެންގުޅޭ ފޮތިގަނޑެކެވެ. އިސްވެދިޔަ އާޔަތުން މާތްالله، އެކަނބަލުންނަށް އަމުރު ކުރައްވާފައިވަނީ خِمَار ން (އެބަހީ، ބޯނިވައިލުކަން ގެންގުޅޭ ފޮތިގަނޑުން) އެކަނބަލުންގެ ކަރުވަޅުތައް ނިވާކުރުމަށެވެ. އެއީ އިސްލާމް ދެންނެވުން ފަދައިން ޖާހިލިއްޔަ ޒަމާނުގައި އަންހެނުން ހެދުން ލައި އުޅުނުގޮތާ ޚިލާފަށެވެ.

ޖާހިލިއްޔަ ޒަމާނުގައި އަންހެނުން އެކަނބަލުންގެ ޚިމާރުތައް އޮޅުވާލި އެކަނބަލުންގެ ބޮލުގެ ފުރަގަހަށް އެއްލާލައެވެ. އަދި މޫނާއި ކަރާއި އޮންނަނީ ހިމާރު ނަގާ ހާމަކޮށްލައެވެ. މާތްވެގެންވާ އިސްލާމްދީން ފާޅުވުމުން އަންހެނުންގެ ކަރުވަޅުތައް ނިވާކުރުމަށް އަމުރު

ކުރައްވައިފިއެވެ. އެއީ، އިސްވެ ދެންނެވުނު އާޔަތުންނެވެ.

(فتح البارى ٨/٤٨٩-٤٩٠)

﴿أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كَانَتْ تَقُولُ لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ﴾ أَخَذْنَ أُزْرَهُنَّ فَشَقَّقْنَهَا مِنْ قِبَلِ الْحَوَاشِي فَاخْتَمَرْنَ بِهَا﴾ (رواه البخارى وأبوداود)

މި ޙަދީޘްގެ މާނައަކީ، މާތްالله ޢުއްސުންގެއްވި ބާއިސަކުރާން ވިދާޅުވާ ކަމުގައި ވެއެވެ. ﴿وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ﴾ (އަދި އެކަނބަލުންގެ ބުރުގާތައް އެކަނބަލުންގެ ކަރުވަޅު މަތުގައި އަޅައި ނިވާކުރާ ހުށިކަމޭ...) މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވުމުން އެކަނބަލުން އެކަނބަލުންގެ އެތުރުގެ ފަސްބައިގެ ތިރިކަނޑު ހުންނަބައި ފިއްތާ ކަނޑާލައި އެބައިން ހިމާރު އެޅުއްވިއެވެ. އެބައި ބުރުގާ އެޅުއްވިއެވެ.

އަދި އެކަނބަލުންގެ ޒީނަތުގެ ތެރެއިން ފާޅުވެގެންވާ ތަން ފިޔަވައި، އެކަނބަލުންގެ ޒީނަތް ފާޅުނުކުރާ ހުށިކަމޭ އަންގަވާފައިވާ ބަސްފުޅުން އެނގޭ ކަނބަލުނަކީ ފާޅުވެގެންވާ

ތަން ފިލަވައި އެކަނބަލުންގެ ނިޔަތް ހާދުވާކުރުން ދުވިން ދަނާ ކުރައްވާފައިވާ ކަމެވެ. އަދި ހަމައެކަނި ކަރަމުން އެނގި يقين ވެނި އެއި އެކަނބަލުންގެ قصدގައި އެކަނބަލުންގެ އަމިއްލަ إختيارން ހާދުވާއަށް ނުން ކަމެވެ. ހާދުވާއި، ހާދުވާމާ މިޢާރަޖެއް ދެކެނަށެވެ. މިއާއްޖެއި މިވަނި قصدގައި ނިޔަތް ހާދުވާދުން ޒުލްމަވާ ވަރަކަށް ނުނެވެ. ނަމަވެސް قصدއަކާ ނުދައި ހާދުވާ މިންވަރުން އެކަނބަލުންގެ މައްސަލަ ކުރުޅިނުވާ ވަރަކަށެވެ. މިއާއްޖެއި އިސްލާމްދީނާ ކުރައްވާފައިވާ މިހުން ފިލަވައި އެރުން މިހުންނަން އެކަނބަލުންގެ ނިޔަތް ހާދުވާދުން މަނާ ކުރައްވާފައިވާ ވަރަކަށެވެ. އިސްލާމްދީނާ ކުރައްވާފައިވާ މިހުންގެ ތުރުތުގައި ރިޔާ ފިރިހެނުން ހިމެނިގެނުއް ނުވާއެވެ. ވީމާ، ރިޔާ ފިރިހެނުންނަން އަންހެނުންގެ ނިޔަތް ހާދުވާމަޤި ބަރާބަރު ކަމެކެވެ.

ރަސޫލުﷲގެ އަމުރުފުޅާ ހިލާފުން އަންހެނަކު އެކަނބަލުންގޭ ނިޔަތް ހާދުވާ ކަމުގައި ވިދާޅު، އެއަށް ބޭކަލަ ރިޔާ ފިރިހެނުންނަން ބަރާބަރު ކަމެކެވެ. އަދި ކިޔެއްތަ! ރިޔާ އަންހެނުންނަން ބޭކަލަ ބަރާބަރު ކަމެކެވެ.

ފުރަތަމަ ފަހަރު ފެންނަ ފެނުން ހުއްދަވެގެން ވެއެވެ. ނަމަވެސް އެއަށްފަހު قصدގައި ބެލުމަކީ ހަރާމް ކަމެކެވެ. ކުއްލިއަކަށް ފެންނަ ފެނުމާއި قصدގައި ބެލުމާއި، މިދެ ތަފާތު ދެނެގަންނަކަށެވެ.

އިސްލާމީ އާއިލާގައި އަނބިމީހާއި ފިރި ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިން އެދުރުވެރިކަމެއް ނުހިނގާ ވަރުގެ ގޮތުގެ މީހުންނާއި ނުވަތަ އަންހެނުންގެ عورة ތަކެއް ނުގަނޑުގެ ކުޅުކުރެވޭ އެކަހަލަ ބަޔަކު ގޮތުގެ ކުރިން ހުއްދަ ކަމަށެވެ. ވީމާ، މިބަސްފުޅުން ދެކަމެއްގެ މައްޗަށް ދަލީލު ލިބެއެވެ.

ފުރަތަމައި، ހިތާ ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިން މިދެބާވަތް ފިރިވަރި ހިތާ ފިރިހެނުންނަށް އެކަނިބަފުޅުގެ ޖިންސް ގޯސްކަރުން ހުއްދަވެގެން ނުވެއެވެ.

ދެވަނައި، މި حكمގެ علة ދަތުރުކުރާ ނާޅާހިލި، ހިތާ އަންހެނުންނާ ހެދި ފިރިހެނުން އެދުނުވެރިވެ، ފިތުނަވެރިވެ، ހަމަމުގުން ކައްސާވައިފާށާ ކަމުގެ ބޯދުވެރިކަމެވެ. އެހެންކަމުން އަންހެނުންގެ ރީތިކަން އެކުވެ ޖާމުވެގެންވާ ތަނަކީ އެކަހަލަ ޖުޒުކަމުގައި ވާއިރު،

އެދުންވެރިކަން ހިނގާވަރުގެ ފިރިހެނުން ފިތުނަވެރި ނުވުމަށްޓަކައި އަދި ހަމަމަގުން ކައްސާލައިގެން ނުދިޔުމަށްޓަކައި އެކަނބަލުންގެ މޫނު ނިވާކުރުން ވާޖިބުވެގެން ވެއެވެ.

﴿وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا تُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ﴾ އަދި އެކަނބަލުންގެ (ގަހަނާއާއި) ޒީނަތުގެ ތެރެއިން ވަންހަނާވެފައިވާ ތަކެތި އެނގުމަށްޓަކައި ފައިތިލަތަކުން (ބިމުގައި) ނުތަޅާހުރިކަދޫ، އެންގެވުމުން ތަރީޖު ލިބްސީ، ފިރިހެނުން ފިތުނަވެރިވާ ހަމަމަގުން ނުއެޅިގެން ހިނގައިދާނެކަމުގެ ބިރުވެރިކަމަށްޓަކައި އެކަނބަލުންގެ (ގަހަނާއާއި) ޒީނަތުގެ ތެރެއިން ވަންހަނާވެފައިވާ ތަކެތި އެނގުމަށްޓަކައި ފައިތިލަތަކުން (ބިމުގައި) އެކަނބަލުން ތަޅާ ހުރުން މަނާކުރައްވާފައިވާއިރު، އެކަނބަލުންގެ މޫނު ނިވާކުރެއްވުން އުޖުމަލީ، މި ފާރުވުން ބޮޑުއިރު ދާ ނުރައްކާއުފެދި ކަމެއް ކަމަށްވެ. ފަހެ، ރީތި އަންހެނުންނަކަސް ނުވަތަ ހޫނުކަން އެދިގެން ނުވާ އަންހެނުންކު ނުވަތަ ޒުވާން އަންހެނުންނަކަސް ނުވަތަ ހޫނުކަން އެދިގެން ނުވާ އަންހެނުންކު އެކަނބަލުންގެ ޒީނަތުގެ ތެރެއިން ވަންހަނާ

ވެފައިވާ ތަކެތި އެންގުމަށްޓަކައި ފައިތިލައިން (ބިމުގައި ތަގާއަޅު އިވުމާއި، ރިހި، ޗުވާން، ގަދުރު، ގަބާގަ އަނގުން ކުއްޖަކު ނަޖަހެރިގެންވާ ބާރުގައި ނުވަތަ އެނޫން ބާރުހެގައި ވިޔަސް އެކަސަބުރުގެ ފުރަން ބޮޑުމާއި މި ދެކަންތަކުންކަމުގެ އުދުންވެރިކަން ހިނގާވަރުގެ ފިލިހުރުން ފުޑުނަވެރިކަން ހަމަމަގުން ނަށްޗާލުން ކަމަށް ކާބައިތާއެވެ؟ ޝަރުޢީކަށްކަމެވެ. އެއީ މުސަރަ ބޮޑުމެވެ. ވީމާ، މުސް ނިވާކުރުމަށް ވާޖިބު ކަމަކަށް ވެއްޖެއެވެ.

މި އާޔަތް ނިސްބަތްވައި ދަންނަވަނީ ﴿ وَتُوبُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ ٱلْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ އެ މުއުމިނުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން اللهއަށް ތައުބާވާށެވެ! (އޭރުން) ތިޔަބައިމީހުން ދިންނަވާ نصيب ލިބުމަށްޓަކައެވެ. މިބަސްފުޅުން އެނގެނީ ތައުބާވެ، މާތްاللهގެ މަގަށް رُجُوع ވެއްޖެ މީހަކަށް މާތްالله ފާފަފުއްސަވައި ދެއްވާނެ ކަމާއި ދިންނަވާ نصيب ލިބޭނެ ކަމެވެ.

ތިންވަނަ ދަލީލު

﴿ وَٱلْقَوَٰعِدُ مِنَ ٱلنِّسَآءِ ٱلَّٰتِى لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا
فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَن يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ
مُتَبَرِّجَٰتٍۭ بِزِينَةٍ ۖ وَأَن يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ ۗ وَٱللَّهُ
سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾ ﴾ (سورة النور:٦٠)

މި އާޔަތުގެ މާނައަކީ، ކައިވެނިޖެހުން އުއްމީދުނުކުރާ
މުސްކުޅި އަންހެނުން ޒީނަތްތެރިކަން ދައްކުވާ ގޮތުގައި
އެކަނބަލުންގެ ބޭރުގައިވާ ފޭރާން އެކަނބަލުންގެ
މައްޗަކަށް ކުށެއްނެތެވެ. (ނަމަވެސް) އެކަނބަލުން
އިއްފަތްތެރިވުން އެކަނބަލުންނަށް ހެޔޮކަމެއްވެއެވެ. اللّٰهީ،
ވަރަށް އަޑުއައްސަވާވޮޑިގެންވާ، ވަރަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ
ރަސްކަލާނގެއެވެ.

މި އާޔަތުން މާތްالله އަންގަވާފައި މިވަނީ
ކައިވެނިޖެހުން އުއްމީދުނުކުރާ މުސްކުޅި އަންހެނުން
ޒީނަތްތެރިކަން ދައްކުވާ ގޮތުގައި އެކަނބަލުންގެ ފޭރާން
ބާލައިލުން އެކަނބަލުންނަށް ހުއްދަކަމަށާއި، މިކަމުން

އެކަނބުލުން ފާރަވެރި ނުވާނެ ކަމަށެވެ. އަދި މިގޮތުން ކުރިން ބަޔާންކުރުމުގައި ސަލަފުން ކުރައްވާފައިވާނީ ޖިލްބާބުކަން ފާޅުކުރެވޭ ގޮތުގައި ކުރިން ބަޔާންކުރެވުނެވެ.

ކުރިން ބަޔާންކުރުމުގެ މުރާދަކީ ކުރުމުގެ ތަފްސީރާ ޖިލްބާބު ނަގައި ދޫކުރުމެވެ. أضواء البيان ގައި اَلشِّنْقِيطِي ވިދާޅުވެފައިވަނީ: "وَأَظْهَرُ الأَقْوَالِ فِي قَوْلِهِ: ﴿أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ﴾ أَنَّهُ وَضْعُ مَايَكُونُ فَوْقَ الْخِمَارِ وَالْقَمِيصِ مِنَ الْجَلاَبِيبِ الَّتِى تَكُونُ فَوْقَ الْخِمَارِ وَالثِّيَابِ"

(أضواء البيان ٦/٥٩٢)

މާނައަކީ، ﴿أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ﴾ އެކަނބުލުންގެ ފޭރާން ބަޔާންކުރުން. މިބަސްފުޅާމެދު ދެކޭފަރާތްތައް ވަކިކަމެއް ތުރާއިން އެންމެ ފާހަގަކުރެވޭނީ ބަލިގާ، ލިބާސްގައި خِمار (ބުރުގާ) ގެ މަތިން ލާފައި ހުރެ ޖިލްބާބު ނަގައި ދޫކުރުމެވެ. މިއީ، މި حكم خاصّ ވެގެން މިވަނީ ކަމެއްނޭކަން އެދުރުންނާ މުސްލިމު އަންހެނުންނަށެވެ. މިއާ އެނގޭނީ، މިބައިމީހުން ޚިޔާލުގައި އެ ޢުމުރަށް ނުފޯރާ އަންހެނުން ޖިލްބާބުލައި މުޅި ހަށިގަނޑު ނިވާކުރުން ވާޖިބުކަމެވެ.

ހަތަރުވަނަ ޙަދީޘް

﴿عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُخْرِجَهُنَّ فِي الْفِطْرِ والأضْحَى الْعَوَاتِقَ وَالْحُيَّضَ وذَوَاتِ الْخُدُورِ فأَمَّا الْحُيَّضُ فَيَعْتَزِلْنَ الصَّلاَةَ وَيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ قُلْتُ يَارَسُولَ اللَّهِ إِحْدَانَا لاَيَكُونُ لَهَا جِلْبَابٌ قَالَ لِتُلْبِسْهَا أُخْتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا﴾ (متفق عليه واللفظ لمسلم)

މިޙަދީޘްގެ މާނައަކީ، أم عطية رضي الله عنها ވިދާޅުވިއެވެ. ފުރާވަރުގެ އަންހެން ކުދިންނާއި، حيض ވެރިންނާއި، ނިވާވެގެން ތިބޭ އަންހެން ކުދިން فطرعيد ނަމާދަށާއި، أضحى عيد ނަމާދަށް ނެރުއްވުމަށް رسول الله ﷺ ތިމަންމެނަން އަމުރު ކުރެއްވިއެވެ. ދެން حيض ވެރިން ދަންނައެވެ. ދެން އެކަސަބަދުން ޢީދުނަމާދުގައި ބައިވެރިނުވެ (ދުރުގައި) ތިބޭރުނި ކަމެވެ. އަދި ހެޔޮކަންތަކާއި

މުސްލިމުންގެ ދުޢާގައި ބައިވެރިވާ ހުރިކަމެވެ. ޔިމަން ކަމަނާ ދަންނަވިފެވެ. الله ގެ ރަސޫލާއެވެ! އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއިން ކޮންމެ އަންހެނަކަށް ޖިލްބާބެއް ލިބިފައެއް ނުވެއެވެ. حديث ކުރެއްވިއެވެ. އެކަނބުލޭގެ أخت އާ ލައިގެންހުރި ޖިލްބާބުން އެކަނބުލޭގެ ނިވާކުރާ ހުރިކަމެވެ. މިއެވެ.

މި حديث ން ދަރީފު ލިބޭނީ:

1- ޖިލްބާބަކީ، އަންހެނާ ލައިގެން ހުންނަ ހެދުމުގެ މަތިން ލާފައި ހުންނަ ވަރަށް ފުޅާ އަތި އެހާމެ ތިރިމަށް ހެދުމެއްކަމާއި، ސަލަފުރި ބާވަތެއްގައި ދެއަންހެނުންވެސް އެއް ޖިލްބާބުން ނިވާކޮށްލެވިދާނެކަން.

2- أصحاب ބޭކަނބަލުން ޖިލްބާބު ތުރުކުރައްވައިގެން މެނުވީ ބޭރަށް ނުކުމެވަޑައި ނުގަންނަވާކަން.

3- އީދުނަމާދަށް އަންހެނުން ނިކުތުމަށް އަމުރު ކުރެއްވުމުން ކޮންމެ ބޭކަނބަލެއްގެ އަތުގައި ޖިލްބާބެއް ނުވާ ވާހަކަ ދަންނަވާލުމުންވެސް ޖިލްބާބު ލައި ނިވާވެގެން މެނުވީ ނުކުތުން މަނާކުރެއްވި ކަމާއި، މިފަދަ ބާވަތެއްގައި ޖިލްބާބު ނެތް ބޭކަނބަލަކަށް ޖިލްބާބު ލައިގެން ހުރި ބޭކަނބަލެއްގެ

ޖިލްބާބުން ނިވާކޮށްލައިގެން ގެނުވި ނުކުތުން މަނާކަމެއްކަން
އެނގެވިކަން.

4- އިދުނިމާދުރަން ނުކުތުންތަކަ شرع

ކުރައްވިގެންވާ އަމުރު އަދި ކުރައްވިގެންވާ ކަމަކަށް
ނުކުންނައިރު ޖިލްބާބު ލައި ނިވާވެގެން ގެނުވި ނުކުތުން
މަނާކުރައްވާފައި ވާއިރު، އޫރުން އެހެނިހެން ބޭނުން
ތަކަށްޓަކައި، އަންހެނުން ބޭރަށް ނުކުންނައިރު، ޖިލްބާބު
ނުލައި ނުކުތުމުގެ ނުބައިކަން މާބޮޑުވެގެންކަން.

ރާއްޖޭގެ އާދަކާދަޔާއި ثقافة އަށް ބަލާއިރުގައި މިއީ
ދިވެހިންނާއި ދިވެހިންގެ ثقافة އާ ވެސް ގުޅިފައިވާ ކަމެކެވެ.
ދީނީ حيثيّة ން ދިވެހިން ފަރުވާތެރިވުން ގޮސްފައިވި
ކަމެކެވެ. ދީން ކިޔަވައިދިނުމުގެ حيثيّة ން، މީގެ ތަންކޮޅެއް
ކުރީ ޒަމާނުގައި ލިޔެވިގެން އަދި އަދަށް ދާންދެންވެސް
ބޭނުންކުރެވޭ تعليم الدّيانة ގައި ލިޔުއްވާފައިވަނީ: ނަމާދުގައި
މިނިވަން އަންހެނާގެ عورة އަކީ، މޫނާއި ދެއަތްތިލަ
ނޫންނައި ތަނެވެ. ނަމާދުން ބޭރުގައި މިނިވަން އަންހެނާގެ
عورة އަކީ، ހިޔާ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި ނަމަ، މުޅި

ހަށިގަނޑެވެ. ނަމާދުން ބޭރުގައިވެސް ބޭސްވެރިކަމެއް ފަދަ
ބޮޑުކަމަކަށްޖެހިކައި ހުއްދަވާފަދަ މިހާކަން ދެނުވި ތިމާގެ
عورة كشف ކުރުމަކީ حرام ވެގެންވާ ކަމެކެވެ.
އެހެންމީހުންގެ عورة އަށް ބެލުންވެސް ހަމަ މިފަދައެވެ.
اهـ މިފޮތުގައިވާ ފަދައިންވެސް، ނަމާދުން ބޭރުގައި، ހިލާ
ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައިނަމަ މިނިވަން އަންހެނާގެ عورة އަކީ،
މުޅި ހަށިގަނޑެވެ.

ގޮތްވެގެންވާ އިސްލާމްދީނުގައި އަންހެނުން މުޅި
ހަށިގަނޑު ނިވާކުރަން ޖެހެނީ ހިލާ ފިރިހެނުންގެ ގޮތުގައި
ނަމަވެއެވެ. ވުމާއެކު މުޅި ހަށިގަނޑު ނިވާކުރުމުގެ
މަސްއަލައަކީ، އެއީ އުނދަގޫކަމެއް ކަމަށް ބެލެވެން
އޮތްކަމެއް ނޫނެވެ. ބުރުގާ އަޅުއްވައިގެން އުޅުއްވާ
އަންހެނުންގެ ތެރެއިން ބައެއް ބޭކަނބަލުންނަން ހިތްވަލައްވާފައި
އޮންނަނީ އެކަނބަލުން އަބަދުވެސް ތިއްބަވަން ޖެހޭނީ
ނިވާވެގެން ކަމަށެވެ. މިއީ ކުން ހިއްކެވެ. މުޅި ހަށިގަނޑު
ނިވާކުރައްވަން ޖެހޭނީ ހިލާ ފިރިހެނުންގެ ކުރިމަތީގައެވެ.
ވީމާ ގޭތެރޭގައި އުޅުއްވާއިރު، ހިލާ ފިރިހެނުން ނެތްނަމަ،
މުޅި ހަށިގަނޑު ނިވާކުރައްވަން ނުޖެހޭނެއެވެ. ކައިވެނި

ބަރާބަރުވެގެންނާ ގޮތްތިމާގެ މިހުންގެ ތެރޭގައި ނުވަތަ
އަންހެނުންގެ ތެރޭގައި އުޅުއްވާއިރު، މުޅި ހަށިގަނޑު
ނިވާކުރައްވާކަން ނުޖެހޭނެއެވެ. ވީމާ، ނިވާކުރުން އޮންނަނީ
އުނި ބާރަށްޓަކައި މިންވަރަށެވެ. ނަމާދުގައި،
އިޙްރާމުގައި، ޚުތުބާއި ދުރައްމިޙަ ނިވާކުރައްވާކަން
ނުޖެހޭނެއެވެ. ތިމާގެ ފިރިމީހާގެ ގޮތުގައި ތިމާއަން އޮތީ
ތިމާގެ ޖިސްމު ފާޅުކުރައްވާން އޮތީ އެންމެ ފަތިވަރި
ދަރިކަޖެއަން ޖިނަސް ފާޅުކުރައްވުމެވެ.

އަންހެނުން ނިވާކުރުމަކީ ابن بطوطة ވެސް ބާރު
އަޅުއްވައި އުކަން އަނގައަން ނުކުރައްވާނެއް ކަމަކު، ابن
بطوطةގެ ޒަމާނުއްސުރު އަންހެނުން ނިވާވާ ބާވަތުގެ
ގޮސްނުމަދަން ދިވެހި ސަރުކާރުން ބާރުއަޅުއްވަމުން
ގެންދަވާފައި ވެއެވެ. ނަމަވެސް ހިނގި ދުވަސްވަރު ކޮންމެ
ރަޖެބުމަހުގެ ކުރިކުޅުގައި ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން
އިއްވަވާ ކަމުގައިވި ފަތްތަރުއެއްގައި އިސްލާމްދީނުގެ
މައިގަނޑު ބައިތަކުގެ މައްޗަށް ބާރުއަޅުއްވައި ނަސޭހަތްތެރިވެ
ވަޑައިގެންނެވިއިރު އަންހެނުން ތޮރި ތޫރި ބުރުގާ އެޅުމަން
އަމުރުކުރައްވާ ކަމުގައި ވިއްޔެވެ. މީގެ އެކަކު އަހަރު

ތަކެއްގެ ކުރީގައި ގަނޑުވަރުތަކުގެ ގޮތަށްނޫން ހިޔާރު ބަޔަކު ވާޔުރޭގެ މަގުމަތީގައި ހިނގަވަދި ހުންނެވެ. އެކަނބަލުން ނުކުމެ ވަޑައިގަންނަވަނީ جِلْبَاب ތިރިކުރައްވައި މޫނާއި ނިވާކުރައްވައި ގެންނެވެ. ރިޔާ ފިރިހެނުންގެ ގާތުގައި އެގޮތުން ނިވާވުމަކީ ހަމައެކަނި ގަނޑުވަރު ތަކުގެ ގޮތައިން ކުރައްވަން ބޭރިވަޑައި ގަންނަވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ ހަމަކޮންމެ މުއުމިން އަންހެނަކު ނިވާވާންޖެހޭ ގޮތެވެ.

މުޅި ހަށިގަނޑު ނިވާކޮށް جِلْبَاب ލުމަކީ، ވާޖިބުކަމެއް ކަމަށް صريح ކޮށް ދަލީލު ދޭ އާޔަތްތަކާއި ޙަދީޘްތަކުގެ ތެރެއިން މިދަންނަވައި ދެވުނި މަދު މިންވަރަކެވެ. މިކަމުގެ މައްޗަށް ހުރި އާޔަތްތަކާއި ޙަދީޘްތައް ގިނަގުނަވެގެން ވެއެވެ. މިދަންނަވާ އާޔަތްތަކާއި حديث ތަކުގެ ތެރޭގައި رسول الله ﷺ ގެ އަނބި އަނބި ކަނބަލުންނަށް ހާއްސަވެގެންވާ އާޔަތްތަކާއި حديث ތައް އަދި މުއުމިން އަންހެނުންނަށް ޢާއްމުވެގެންވާ އާޔަތްތަކާއި ޙަދީޘްތައް ހިމެނިގެންވެއެވެ.

ވީމާ، އަންހެނުންގެ ހެދުމުގެ މައްސަލައަކީ މިހާ ސީރިއަސް މައްސަލައަކަށް ވާއިރު، ހެދުން ކުރުވުމުން،

ބާރުވަދުން، މުނިވަދުން ގޭސް ހުރުންނަ ގޭތެރެ

ތަންނަވަންދެސް ނުކުރާ ތަކަތަޢަށް ދިމާކުރި، ކާންދިތަ

ނުބައިކަމުގައި ސަޤާފަތަށް އަދި ދީނީ مصيبة އައިސްއަދޭ؟

﴿عَنْ أَبى هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا: قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ* وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلاَتٌ مَائِلاَتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لاَيَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلاَيَجِدْنَ رِيحَهَا، وَإِنَّ رِيْحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا﴾ (رواه مسلم)

މި حديث ގެ މާނައަކީ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ގެ އަރިހުން أبوهريرة رضى الله عنه ރިވާވެގެންވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން رسول الله صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘް ކުރެއްވިއެވެ. ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ދެބައިމީހުންނާ ދުށަކަށްވުރެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ދުށަށްނުވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ދުށްކަމަކީ ނުގަސްނަމަދެވެ. (އެބަސް، އެކި އަރި ފަހުން އަސްނާން ބައްޓެވެ.) އެގޭ ދެބައިމީހުން އާއްބަވަޑާ، ގެރިގެ ނިމުބައްފަތަ (ދިގު) ހަންމިހިބަލައް

ގެންގުޅޭ ބައިތަކެވެ. އެހަރުމޯނުތަކުން ވިސްނުމަކުންގެ ގައިގައި
ތިޔާ ހަދައެވެ. (އެބަހީ ބައްޕަކާ ނުވަތައި އަނިޔާކުރާ
ވިހުންނެވެ.) އަނެއްކާ ބާވަތަކީ ހުދުންވައިގެން އުރިއާން
ބާލާދައި އެވާ އަނގުނެކުންނެވެ. އެކަހަބަލުންނާ ދިމާއަށް
ފިރިހުން ވަސްބައެވެ. އަދި އެކަހަބަލުން، ފިރިހުންނަށް
ފެނިބި ހަދައެވެ. ބޮޑުގެ އިސްތިރިހަނުގެ ޗަމަލުގެ
ފެނިބިލައިވާ ގޮސްހަނުގެ ލަދަށް އެޅުމާލައި ހުރެއެވެ.
(އެބަހީ، ވާނުވާހަށް އިސްތިރިހަނުގެ ހާދުލައި ހުރެއެވެ.)
އެކަހަބަލުންނަކަށް ސިފަތުގެއަކަށް ނުވަދުވެއްސެއެވެ. އަދި
ހަމަކަރަވަރުން އެސްވަތުގެގެ ވިރުވަސްވެސް ނުވިބޭނެއެވެ.
ފަހު ހަމަކަރަވަރުން، އެސްވަތުގެގެ ވިރުވަސް ދިވެހި އެވެހި
ރާސްތާގެ ދުރުމިނަށް ދުވަދުވާ ހުންނާނެއެވެ.

ޚުލާޞާ

އަންހެނުން ހުދުން ބުރުގައި ސަރުކިޔުމެއްގެންނާ
ކަންތައްތަކެއް ވެއެވެ. އެއީ:
(1) ކުޑަ ހަރިގަނޑު ނިމާލުން. (2) ގައިގެ
ހުދުގެކަޅަ ނޫގެ ކަހަލަ ފާޅިން ހުދުންލުން. (3) ހުދުމަތީ

އޭގެ ޖާތީގައި ޖިނަތެއް ކަމުގައި ނުވުން. (4) ހަށިގަނޑުގެ
ގުނަންތައް ފެނޭގޮތަށް ގޮތަށް ދޫކޮށް ހެދުން ހެދުން. (5)
ފިރިހެނުންނަށް ޚާއްޞަ ވެގެންވާހެދުމެއް ކަމަށް ނުވުން.
(6) އަންހެން ކާފިރުންގެ ހެދުންފަދަ އެހެން ދީނެއްގެ
އަންހެނުންނަށް ޚާއްޞަ ވެގެންވާ ހެދުމެއްކަމަށް ނުވުން.

خلاصة

(1) އިސްވެ ދެންނެވި ޝަރުތުތައް
ފުރިހަމަވާގޮތަށް ހެދުންލުމަކީ އަންހެނާ މުސްލިމު
އަންހެނުންނަށް ކަނޑައެޅިގެން އޮތް ޝަރުޢީ ވާޖިބެކެވެ.
(2) رسول الله صلى الله عليه وسلمގެ އަނބި އަނބި
ކަނބަލުންނާއި ދަރިދަރި ކަނބަލުންނަށާ އަންހެނާ މުސްލިމު
އަންހެނުންނަށާ ހެދޮ ނަމޫނާ ތަކެވެ. (3) ޝަރުޢީ
ޖިލްބާބަކީ އަންހެނުންގެ ޖިނަސްތެރިކަމާއި ހެދުމުގެ
ޖިނަސްތެރިކަން ފޮރުވާ ބޮޑެތި ހަރިގަނޑު ނިވާވާ ބޮޑަށް
ހުންނަ ހެދުމަށް ކިޔާ ނަމެކެވެ. އެއީ ޝަރުޢީ ގޮތުން
ނިވާވާންޖެހޭ ބޮޑުވެ. ހިޖާބަކީ ފަސް އެއިއެވެ. (4) ހިޖާބަކީ
މުސްލިމު އަންހެނުންނަށް ޚާއްޞަވެގެންވާ ދަރި އުނދަގޫކަމުގެ
ނުލެވެ. އަދި ކިޔުއްވާ! އެއީ އެކަނބަލުންނަށް الله ޚާއްޞަ

ރަނގަޅުކުރެވެއެވެ. އަދި ބާރުގަދަ ވެރިކަމެއް ލިބެއެވެ. (5) ހިޖާބަކީ
އުފެދިގެންދާނެއިރު ދުޅަހެޔޮކަމުން ފިކުރުވިސްނުން ރަނގަޅުކޮށްދޭ
ކަމެކެވެ. ހިތްހަމަ ތަސައްލީއާއި ކާމިޔާބީ ހާސިލުކުރެވޭނެ އެވެ
ހިތްހަމަ ދެއެވެ. (6) މުސްލިމުންނާ އިސްލާމް ދީނުގެ
އިޖްތިމާޢީ އަދަބުތަކުން ގަވައިދު އެކުލަވާ ފައިދާހުރި ކަމެކެވެ.
(7) ޝަރީޢަތުގައި މާތްﷲ، އެކަލާނގެއަށް ތަބާވާ އަޅުންނަށް
ދީނީގޮތުން ލާޒިމް ކުރައްވާ ހިޖާބުގައި ހިފަހައްޓަވަން ޖެހެއެވެ.

اَللَّهُمَّ أَرِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا اتِّبَاعَهُ * وَأَرِنَا
الْبَاطِلَ بَاطِلاً وَارْزُقْنَا اجْتِنَابَهُ*

١ ربيع الأول ١٤٢٠

15 ޖޫން 1999